



Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://www.dsshop.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek:
<http://bibliotek.dis-danmark.dk>

Danske Slægtsforskere:
<https://slaegt.dk>

Efterretninger om Købstæderne og Amterne
indsendt i henhold til
oversekretærens skrivelse 6. april 1743
(Løbenr. 144) 1743-46 (Fyn, Århus, Ribe og Viborg Stifter) II -
”Sønderholm og Freilef sogner” i Hornum Herred

Spørgsmål og svar til indberetningerne fra 1743:

- 1) Stiftets rette grænse i Nord, Østen, Sønder og Westen, og i hver Kant at Navngive de yderste Grændse Stæder hvad enten det er Egn, Bÿe, Gaard, Øe eller Vand.
Svar: Veed ieg intet at besvare
- 2) Dets Strækning i Lengden og Bredden, nemlig hvor mange Danske Miile der er fra et vest forommelte yderste Stæd fra Sønder til Nord og fra Øster til Væster.
Svar: Veed ieg intet at besvare
- 3) Stiftets Situation og almindelige Beskaffenhed, det er om det bestaar af fastland alleene eller af Øer tillige, om Landet er indskaaret med Fjorder, bugter og Viiger, og paa hvad Stæder, om igiennemskaaet af mange strømme, Aaer. Søer og Moradser, om det er jevnt eller Bimpet og Klippigt, om der er meget Skov og hvad Slags; Jordens beskaffenhed, om den er frugtbar eller ufrugt Bart; om Merre Kornlande end Enge og Moeser; om der ligger Jord udÿrchet og af hvad Gÿldig Aarsag; om der er mange Heeder, Hvor, hvor store, til hvad nytte de ere, og om de ei kand nytte bedre; om nogen Sÿnderlig Slags Jord findes i Amtet, hvor og hvortil det bruges, eller kand bruges; om der er Sandflugt eller flÿve Sand, om den er gammel og allerede har giort stor skade, om der er Giort nogen anstalt til at Dempe den.
Svar: Veed ieg intet at besvare
- 4) Det samme som N^o. 3 om Amtet in Specie.
Svar: Veed ieg intet at besvare
- 5) Hvad slags Korn i Amtet Voxer, i hvad Mengde, om meere end til Egen fornødenhed, og om der af kand selges og udføres.
Svar: Udi Sønderholm Sogn saaes een Vaang med Rug 2^{de} med Byg, og een med Hafre; Naar der indfalder Vaadefulde Aaringer kand Bønderne selge noget af Byggen; Men fra Hovet-Gaarden Restrup kand selges aarlig en Qvantitet af alle Slags Korn. – Udi Freilef Sogn saaes 2^{de} Vaange med Rug, Een med Byg, og Een med Hafre. Skal deraf selges noget, bliver det af Rugen.
- 6) Hvad slags Træfrugter, om i Over fladighed, til hvad fordeel.
Svar: Findes intet i mine Sogner.
- 7) Om Indvaanerne giøre Salt til Egen og andres fornødenhed, paa hvad Stæder.
Svar: Findes intet i mine Sogner.

- 8) Om der er nogen Dýre Hauger i Amtet, hvor og hvilche de største.
Svar: Findes intet i mine Sogner.
- 9) Item Stutterier, hvor, og hvilche De rigtigste, til hvad fordeel.
Svar: Paa Restrup Hoved-gaard holdes Stutterie.
- 10) Item Bie Hauger og andre saadanne Indretninger og til hvad fordeel de anvendes.
Svar: Bie-hauger ere vel ikke i mine Sogner, dog haver een Del af Bønderne een Bie-stok eller thoe, hvoraf de selger Honningen til Kiøbsted Manden.
- 11) Hvad slags Mineralia og Naturalia edel og u-edel, saa som Ertz, Steen, Marmor, Perler, Glas, Steen Kull etc., baade af Jorden og Haved falder, i hvad Qvantitet og Qvalitet og om nogen benýtter sig der af.
Svar: Deraf findes gandske intet i mine Sogner.
- 12) Hvad slags Vildt, Fiirefoddet og Fugle, Vildt, om i stor mengde og hvilchet i største. Det samme om Insecter
Svar: Her i Egnen findes alleene Faar, Hahrer og mange Ulfve.
- 13) Hvad slags Creaturer, tamme Dýr, som før, og hvorpaa Indvaanerne meest legger Vind og har størst Fordeel af.
Svar: Bønderne tillægger alle slags Creature, Bæster, Fæe og Faar, Sviin, Giæs, Ender, Høns, men haver deraf ikke til overflødighed, men alleene til fornødenhed.
- 14) Havets Producter, hvor i De bestaar, hvilche De fornemste; om De ret benýttes, og hvor i den største og Vigtigste Fangst bestaar.
Svar: Vedd ieg intet at besvare.
- 15) Om der er Miile Pæle over alt, eller hvor helst.
Svar: I mine Sogner er ingen Miil-pæle.
- 16) Hvorledes Luften og Veierlige Gemeenlig er beskaffen; Hvilchet der er frugtbarest og hvilchet skadeligst for Mennesker og Frugter
Svar: Der er liden Bestandighed paa Veyerliget her, som andesteds Syd ost Vind agtes her for dend frugtbareste, men Nord Vest Vind for den Sundeste.
- 17) Hvad slags Store Sýgdomme meest er gieven i Landet, om De ere farlige, Smitsomme eller iche, saa og hvad slags entten og andet Landet giver fra sig, som kand være tienlig imod saadanne Sýgdomme; om nogle beskýnderlige urter og rare Vexter findes, og om noget er bekiendt om Deres Krafft og brug i Medicin, farverier etc.
Svar: Saa længe Jeg har været her i Sognerne, nu paa 4^{de} Aar, har een Sygdom været gængs, der af den gemeene Mand kaldes Springkel Syge; Men ikke mange ere deraf døde her i Sognerne. Urter tienlige til Medicin eller farverie vides ikke at voxe her i Sognerne.
- 18) Indvaanernes Egenskaber Inclination, og ungefærligen Tall; Hvor Ampts Kiøbstæds Døde og Føde i nogle af De sidste Aar. – Dernest behøves af Eet hvert Ampt, Een saa tilforladelig som fuldstændig forteignelse nemlig Navn og Tall.

Svar: Som mine Sogner Beboes af Bønder, saa er deres Inclination til dyrke jorden; Sognerne ere folke-Riige, fødte og døde har i nogle af de sidste Aar balanceret og været aarlig 16 til 20 i begge Sogner.

19) Paa alle Skove, Kongelige og Particuliere, Enhvers ungeferlige Størrelse Stræchning, Situation og Sort.

Svar: Her i Sognerne er ingen Skov.

20) Paa alle Øer og Holme, store og smaae, Beboede og ubeboede, ingen undtagen, med Een Kort beskrivelse om eenhvers Bebyggende, form, Storhed, og beskaffenhed i anledning af den 3 Post, saa og hvor streche De ere Bebyggede, og om der kunde leve fleere, i fald Een eller anden Indretning skeede, eller Eet obstaculum blev borttaget

Svar: Sognerne bestaar af fast grund Vel Bebygget.

21) Paa alle Fiorder, Deres udløb, Storhed og udbredelse paa Determinerte Stæder; Om Der ere Fiorder, Viiger og Havets indløb saaledes beskaffen, at De ved oversvømmelse skader Land Manden, eller at De ved Et Snevert indløb kunde Dempes og opskilles fra Havet, saa der blev tørt land.

Svar: Deraf er intet her i Sognerne.

22) Paa alle Strømme og Aaer, hvor Eenhver har sin oprindelse, Cours og udløb, og hvor mange minder hver større tager sig til og paa hvad stæd om De ere Fiskeriige, hvor meget, og af hvad slags Fisk; Om De have været, ere, eller kunde blive navigable, og om det var til nogen Provintzes Kiendelig Fordeel i fald slige Aaer kunde beseigles med Baade.

Svar: Herudi Sognerne findes Alleene een Aae kaldet Tostrup Aae, Som har sin oprindelse fra Hornum-Bye og gaar igiennem Hoved-gaarden Restrup til Aalborg hvor dend falder udi Liimfiorden; Udi samme Aae gives ikke fiske af nogen Betydning.

23) Item paa alle Søer, store og smaae, om, og hvilche ere Fiskerige ey som før.

Svar: Hverken stor eller liden Sø findes her i Sognene.

24) Paa alle heldst Merchværdige Kilder i Amtet, af hvad Natur de ere og hvor heldst de ere beliggende.

Svar: Ligeledes findes her ikke nogen Kilde af Merkværdighed.

25) Item paa De største Bæcher og Moradser om der ere Kiær Eller Mooser, af det slags som kunde ved igiennem skaaren Vandrender udtøres og gøres til Ager eller Eng.

Svar: Ey heller Moradser som kunne gøres til Agger eller Eng.

26) Paa alle Klipper, Bierge og Dale med hvis Remorgrable ved Denem findes.

Svar: Paa Synderholms Østre-Mark findes Et Bierg, kaldet af dend gemeene Mand "Troldkiste", hvorpaa findes 55 Store Kampe Steene, hvoraf een Breed steen 21 Al. omkring ligger paa 5 Mindre, og udi Freilef Sogns Mark er een lang Dal kaldet Due-Dal.

27) Hvad andre Curiositeter og Merchverdigheder i Amtet findes og hvad besynderligt det har frem for De øvrige omliggende Ampter.

Svar: Udi forbenefnte Due-Dal findes een Grav omsat med Steen og ophøyet med jord kaldet Mullis-grav. Samme Mulle skal have været een Kiempe, der er falden udi et feltslag paa samme Stæd, hvorom dog haves intet uden gammel Bonde-Relation.

28) Paa alle Havne, Deres Beliggenhed, og hvilche ere De største og tryggeste.

Svar: Kand intet svares af mig.

29) Paa alle Told lose og lade Stæder med parkering om Deres beliggenhed og Distance fra den nærmeste Kiøbstad.

Svar: Kand intet svares af mig.

30) Paa alle Kongelige Slotte, med En kort Beskrivelse om Deres Størrelse og Beskaffenhed, paa hvad Stæd og hvor nær De paa De nærmeste Kiøbstæder ere beliggende.

Svar: Kand intet svares af mig.

31) Paa alle Herreder i Amtet item paa alle Tingstæder

Svar: Kand intet svares af mig.

32) Paa alle Ryttere, Districter, hvor af De Anstaar og hvilche Stykker deraf de er, eller tilforne har været henhørende til Amptet.

Svar: Kand intet svares af mig.

33) Om Vise Stæder i Eet andet Stifft Beliggende, hører under dette Stifft, Civile Jurisdiction og hvilche.

Svar: Kand intet svares af mig.

34) Ligeledes som under dette Stiffts Amtslige Jurisdiction henhører

Svar: Kand intet svares af mig.

35) Fortegnelse paa alle Overskrevne Baronier, Herre og Proprietaier, Gaarder og hvilche af De sidste er Stamhuuse, hvilche Familier tilhørende, Hvad slags Bygning der er paa Herre Gaardene, om Gammel eller Nye, og om Mand ved af hvem den er Bygt om slige Stæder og Herre Gaarden have haft andre Navne tilforne, hvad de da i fordum tid er kaldede og naar Navnet er forandret.

Svar: Her udi Sognerne er intet Grevskab, Baronie eller Stam-gaard; Men alleene een Herre-gaard kaldet Restrup, som er een af Hoved-gaardene i Jylland, af Italiensk Bygning, bekostet for faae Aar siden af itzige Beboer hans Excellence General-Leutnant Christian Frederich Levetzauv.

36) Navn og Tal paa alle Kircher og andre Publique Bygninger i hver Kjøbstad og Deres ungefærlige Beskaffenhed, med Eenhver Kiøbstads Vaaben eller Zignethe som trøches i rode Lach paa samme Fortegnelse med det Korte Beskrivelse, saa vel som om dets oprindelse og ælde.

Svar: Kand intet besvare, som boer paa Landet.

37) Een kort Fortegnelse paa Gamle Konge Breve eller Privilegier som Eenhver Kiøbstad kand have i sit Archiv.

Svar: Kand intet besvare, som boer paa Landet.

38) Om nogen Antiquiteter findes i Amtet, i hvad Sogn paa hvad Stæd etc., om der om viidne at nogen Auctor etz gr. olaus Wormuis eller andre Navn Skribenten kunde have meldet, om sligt er accurat eller hvad der udi kand være feylet.

Svar: Deraf er ey noget mig forekommet her i Sognerne.

39) Een Fortegnelse paa De rareste Ord og Tale maader i Sproget der udi Amtet og Deres Betydning i Andet brugelig Dansk, hvilche mand heller ynsker vitløfftig end for kort.

Svar: Af det slags har ieg ikke Hørt her i Egnen.

40) Ligeledes Een Fortegnelse paa Nomina Propria, nemlig Mand og Qvindfolchs Navne, som ere ei andenstæds og overalt almindelig.

Svar: Alle kaldes her i Sognerne med Almindelige Danske Nafne saasom: Peder, Povel, Karen og Maren.

Sønderholm d. 4^{de} Julii. 1743, Th. A. Høyer (*Sognepræsten*)

Kurt Dahl, Svenstrup – juli 2019